

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

A technika állásával kapcsolatos problémák a szabadalmi jogban

Szerző:

Dr. Gedeon Sándor

2014.

A szabadalmi oltalom első feltétele, hogy a találmány világviszonylatban új legyen. Az 1995. évi XXXIII törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról (Szt.) a külföldi szabadalmi törvényekhez hasonlóan ezt úgy határozza meg: „2. § (1) Új a találmány, ha nem tartozik a technika állásához.”

Mielőtt rátérnénk arra, hogy az újdonságkutatás során mit kell a technika állásának tekinteni, megjegyezzük, hogy a technika állásának meghatározása nemcsak a szabadalmi eljárások során végzendő újdonságkutatásban játszik szerepet, hanem az u.n. szabadalomtisztaság vizsgálattal kapcsolatban is. A szabadalomtisztaság vizsgálattal azt kívánjuk megállapítani, hogy van-e olyan joga másnak Magyarországon, vagy külföldi piacainkon, amely gátolja az innováció során létrejött termék hasznosítását, gyártását, illetve terjesztését.

Lényegében itt csak azok között a dokumentumok között kell a vizsgálatot végezni, amelyek az élő joggal védett ismeretekre vonatkoznak. Ilyenek a hatályos szabadalmak. Amit nem véd jog, az közkinccs. A megszűnt szabadalmak tehát már a közkinccshez tartoznak. Nem tartoznak a közkinccshez a vizsgálat időpontjában a vizsgált országokban hatályos szabadalmakon kívül azok a szabadalmi bejelentések, amelyekről még nem dőlt el, hogy kapnak-e oltalmat.

A szabadalomtisztaság vizsgálatot elvileg minden innovációt végrehajtó vállalatnak minden innováció alkalmával el kellene végeznie. Megjegyezzük, hogy mind az újdonságkutatás, mind pedig a szabadalomtisztaság vizsgálat során a használati minták a szabadalommal azonos jelentőségű ellentartások (anterioritások). A következőkben a használati mintákat külön nem említjük, csak akkor, ha kezelése valamilyen kérdésben eltér a szabadalmakkal kapcsolatos eljárástól.

A technika állásának problémái az újdonságkutatásban

Az Szt. a 2.§.-ban szabályozza, hogy mit kell a technika állásának tekinteni. Eszerint: „2.§. (2) A technika állásához tartozik mindaz, ami az elsőbbség időpontja előtt írásbeli közlés, szóbeli ismertetés, gyakorlatbavétel útján vagy bármely más módon bárki számára hozzáférhetővé vált.”

Mindenekelőtt egy pontatlanságra szeretnék rámutatni. Szerintem ugyanis a „*tartozik*” helyett a „*tartozhat*” állítmány pontosabban fejezné ki a jogalkotó szándékát. Nem tartozik egy elektronikus műszer bejelentés vizsgálata során a technika állásához például a 19. század végén kiadott Pallas Nagylexikon. Ez ugyan magától értetődőnek látszik, de a gyakorlatban már adódott ebből probléma. Olyanra is volt példa, hogy nem találták elfogadhatónak egy kézikönyv 2. változatlan utánnomását *bizonyítékként* egy, évtizedek óta ismert megoldásra, mert az utánnomás az elsőbbségi időpont után jelent meg. **A bizonyítékként felhasznált dokumentumot meg kell különböztetni a technika állásához tartozó dokumentumtól. Bizonyíték lehet például egy, az elsőbbség napja után nyilvánosságra került és dokumentált felfedezés, amely a természetben létező, de korábban nem ismert fizikai törvény, kémiai folyamat, anyag, tárgy, stb. első feltárása.**

A gyakorlatban a szabadalom vizsgálatára vonatkozó útmutatók, irányelvek, szakkönyvek részletesen tárgyalják, hogy mi a feltétele a szabadalmi jog szerint a technika állásához tartozásnak. Az újdonságkutatás során ezeknek a feltételeknek alapján választják ki azokat a dokumentumokat, amelyek vizsgálatát szükségesnek tartják. A szabadalmazhatóság feltételeinek vizsgálata során döntenek el, hogy a kiválasztott dokumentumok alkalmasak-e, és milyen mértékben alkalmasak a szabadalmazhatóság vitatására.

Az idézett Szt. 2.§. (2) bekezdése szerint a technika állásához olyan dokumentum, szóbeli közlés és gyakorlatba vétel tartozhat, amely az elsőbbség napja előtt bárki által hozzáférhetően került nyilvánosságra. Ez alól a törvény két kivételt enged meg.

Az egyik az elsőbbség napja előtt hat hónapon belüli nyilvánosságra kerülés. Erre a hatályos törvény két esetben ad lehetőséget:

1) Ha a nyilvánosságra kerülést a bejelentővel vagy jogelődjével szemben elkövetett jogsértés okozta.

2) Ha a találmányt tartalmazó termék bemutatása olyan kiállításon történt, ahol az u.n. kiállítási elsőbbség igazolást lehetett kérni. (Szt. 3.§.)

A másik kivétel szerint a technika állásához tartoznak az elsőbbség napja után közzétett olyan belföldi szabadalmi bejelentések, illetve Magyarországot megjelölt és Magyarországra kiterjedő hatállyal megadott európai szabadalmak, amelyeknek az elsőbbség napja megelőzi a vizsgált belföldi találmányi bejelentés elsőbbségi napját. [Szt. 2.§. (3)]

Ez utóbbi kivételt a korábbi magyar szabadalmi törvények nem ismerték. 1996 előtt a korábbi bejelentés, amelyet a vizsgált bejelentés elsőbbségi napja után tettek közzé, igényrontó volt a későbbi bejelentésre. Ez rengeteg vitára adott okot, mert az igénypontok terjedelmének pontos elhatárolását tette szükségessé és ez biztonságosan csak disclaimerrel volt megoldható. Ez úgy történt, hogy a későbbi bejelentés igénypontjának végén felsorolták, hogy mi nem tartozik az igénypont terjedelme alá. A disclaimer-t az akkori hivatal, az OTH nem fogadta el.

A hatályos szabályozásra, az igényrontás intézményének eltörlésére az európai szabadalmi egyezményhez való csatlakozásunk előkészítése során került sor. A jelenlegi szabályozás inkább a korábbi bejelentő érdekeit szolgálja, mivel a közzététellel a bejelentése teljes értékű ellentartássá válik, azaz a későbbi bejelentő csak akkor kaphat szabadalmat, ha a korábbi szabadalomtól való elhatárolás után megmaradó megoldás az összes szabadalmazhatósági feltételt teljesíti. Kérdéses, hogy ez igazságosabb döntést eredményezett-e. Szerintem nem, mert ha abból indulunk ki, hogy ki mit tudott a saját találmányának bejelentése napján, akkor a mai szabályozás alapján a későbbi bejelentő, ha egyáltalán kaphat szabadalmat, csak - néha lényegesen - kisebb terjedelmű oltalomra jogosult, mint ami igényrontás esetén megilletné. Az igényrontás intézménye, amennyiben elfogadjuk a disclaimerrel történő elhatárolást, igazságosabbnak tűnik, mert igénypontjának terjedelme alá tartozik minden olyan megoldás, amit a korábbi bejelentő nem védett, és így a leírások nyilvánosságra kerülésével nem válik közkinccsé olyan ismeret, amelyet korábbi bejelentés nem véd, de a későbbi bejelentőt megilletné.

Ellentartások a szabadalmi eljárásokban

Bár eszközválogatás nélkül bármilyen információ hordozón (szakfolyóirat, szakkönyv, rádió, televízió, stb.) történt nyilvánosságra kerülés szabadalom gátló ok lehet, a gyakorlatban általában

megelégszenek a nyilvánosságra került szabadalmi leírások közti kutatással. Ennek az oka az, hogy nagyon ritka az olyan új műszaki megoldás, amely valamelyik szabadalmi leírásban ne lenne megtalálható. Fordítva ez messzemenően nem igaz, mert a szabadalmi bejelentésekben található információ jelentős része nem kerül más információ hordozóra, és még kevesebb megvalósításra. Ma már a közzétett szabadalmi leírások száma 60 millió felett van, és egyes becslések szerint 5-10%-uk kerül másutt is ismertetésre, illetve megvalósításra. **A közzétett szabadalmi leírások hatalmas mennyisége nem kis nehézséget okoz, nem csak a piacon innováció segítségével a lábukat megvetni kívánó kis- és középvállalatoknak, hanem a szabadalom vizsgálatát végző elbírálóknak is.**

Mielőtt a problémák részletezésére rátérnénk, tekintsük át a szabadalmak írásba foglalásának történetét.

A szabadalmi rendszer kialakulásának hajnalán azért volt szükség az időleges jog megadása esetén a találmány leírására, hogy az időleges jog megszűnte után a találmány szerinti megoldás közkinccsé válhasson, és bárki hozzáférhessen. Ezért a szabadalom megadásának követelménye, hogy a leírás és mellékletei alapján szakember a találmányt meg tudja valósítani. A találmány leírásához való hozzáférhetőség azzal az előnnyel is jár, hogy információt nyújt arról, hogy mit nem szabad az oltalmi idő alatt másnak hasznosítani.

Mindez a 20. századig nem okozott túl nagy nehézséget, mert a világviszonylat a 19. század elejéig Európa nyugati részét jelentette, és csak azután kezdett fokozatosan kiterjedni USA-ra, majd az egész világra. A 20. század második felében már rohamosan nő azoknak az országoknak a száma, ahol innovációra alkalmas vállalatok alakulnak, és exponenciálisan növekszik a nyomtatásban megjelent szabadalmi leírások száma, amely - becslések szerint - a hetvenes évek végére elérte a 30 milliót.

A szabadalmi leírások hozzáférhetőségét az interneten kialakított adatbázisok megjelenéséig a nyomtatott leírások jelentették, amelyeket az egyes országok szabadalmi hivatalai mellett kialakított szabadalmi tárukban lehetett megtekinteni. Ez még olyan kis országban is

problémát okozott, mint Magyarország, mert Sopronból, Szombathelyről, Szegedről, Nyíregyházáról is Budapestre kellett utazni ahhoz, hogy ha valakinek szüksége volt a technika állásának felderítésére. A nagy területű országok ezen úgy segítettek, hogy az ország több pontján helyeztek el legalább az iparilag legfejlettebb országok szabadalmi leírásaihoz való hozzáférhetőséget. A Szovjetunióban, ahol a legnagyobb távolságok voltak, Moszkvában lefotózták az USA szabadalmakat és kb. 20 helyen kialakított szabadalomtárba juttatták el a másolatokat.

A 19. század második feléig lényegében elegendő volt az angol, majd a német és a francia nyelv ismerete. A fejlődés területi kiterjedése során egyre jobban előtérbe kerültek a nyelvi problémák, különösen olyan nyelvek tekintetében, ahol az írás eltér az általában használt latin betűktől. Először a japán és az izraeli szabadalmi leírások, majd a cirill betűs szovjet feltalálói tanúsítványok hozzáférhetősége okozott gondot, mára ez tovább bővült a kínai, a dél-koreai, szabadalmi leírások megjelenésével és természetesen más, latin betűstől eltérő, továbbá latin betűs írást használó fejlődő ország bekapcsolódásával.

A szabadalomtárakban a papíron hozzáférhető szabadalmi leírások általában az NSZO szerint beosztályozva és országonként voltak hozzáférhetőek. Ennek az volt az előnye, hogy viszonylag gyorsan fel lehetett ismerni, hogy egy leírás a vizsgált megoldás szempontjából érdektelen és tovább lehetett lapozni a következő leírásra. Hátránya viszont, hogy bizonytalan volt, hogy hiánytalan-e a szabadalmi leírás köteg, mert a leírások nem voltak egymással összefűzve, és lehetséges, hogy egyes leírásokat eltávolítottak.

A szabadalmi tárákban általában csak a legfejlettebb ipari országok szabadalmi leírásai voltak megtalálhatók a hazai dokumentumokon kívül. Abból indultak ki ugyanis, hogy a kisebb országok jelentősebb fejlesztési eredményeit ezen országok legalább egyikébe bejelentik. Az újdonságkutatás nehezebbé válásával megjelentek az újdonságkutatásra vállalkozó cégek. Lényegében akkor volt eredményes a kutatás, ha találtak olyan dokumentumot, amely alkalmas volt az oltalom megtagadására. Negatív esetben, ha nem sikerült feltárni a vizsgálthoz közeli leírásokat, a kutatást végzők külön kihangsúlyozták, hogy felelősséget nem vállalnak azért, ha később mégis felszínre kerül valamilyen ténylegesen újdonságrontást jelentő dokumentum.

A műszaki fejlesztés területi kiterjedésével egyidejűleg felgyorsult a fejlődés is, amely azzal járt, hogy egyre rövidebb időközökben jelentek meg olyan új termékek, amelyek a megelőzőket elavulttá tették. Ennek következményeként a 20 éves maximális oltalmi időt, különösen a gyorsan fejlődő új iparágakban már nem lehet kihasználni. Ugyanakkor a fejlesztés egyre bonyolultabb, és átfutási ideje a megindítástól a gyártásba vitelig nem csökken, hanem általában még a gyorsan fejlődő iparágakban is nő. Szabadalmi bejelentést viszont akkor érdemes tenni, amikor már egyértelmű, hogy a megoldás jó, és olyan lényeges változtatást már nem hajtanak végre, amely befolyásolná az igényelt oltalom tartalmát és terjedelmét.

A szabadalmi leírások közzétételére általában az elsőbbség napjától számított 18 hónapra kerül sor. Ez kedvező a bejelentő számára, mert ennyi előnye van a versenytársak előtt a hasznosítás megindítására és a piacon való megjelenésre. Ugyanakkor kedvezőtlen, mert nem lehet tudni, hogy valahol, esetleg a földgolyó másik felén nem tettek-e előtte azonos vagy hasonló bejelentést, ami miatt nem kaphat oltalmat. De abban sem lehet biztos, hogy nem előzik meg a piacon egy jobb, vagy olcsóbb megoldással.

A magyar bejelentők kérhetnek az SZTNH-től írásos szakvéleménnyel kiegészített újdonságkutatási jelentést. Ennek határideje a kérelem benyújtásától számított hat hónap. Ez a kutatás azonban már eleve nem lehet teljes körű, mert ha a kérelmet az elsőbbség napján nyújtják be, az elsőbbség napja előtti legalább egy év kiesik a kutatás köréből. Magyar elsőbbségre alapított PCT bejelentéseknél a bejelentő általában a közzététel előtt két hónappal kapja meg az újdonságkutatási jelentést, de a két hónap miatt még itt sem lehetséges teljes körű kutatás.

Az említett „teljes körű kutatás” egyébként is csaknem lehetetlen. Még a legnagyobb adatbázisok is csak bizonyos számú, fejlődésben élen járó ország vagy régió dokumentumait tárolják. Így is vannak a Nemzetközi Szabadalmi Osztályozás (NSZO) szerinti olyan osztályjelzetek, amelyekben több mint ezer dokumentum van felsorolva. Ehhez még hozzájárul az is, hogy a besorolás során tévedések is előfordulnak, ami növeli annak veszélyét, hogy a valóban releváns dokumentum csak később kerül felszínre, amikor annak szabadalmasa felfedezi az ütközést.

Meg kell említeni, hogy ma már az engedélyezett használati minta leírások a szabadalmi leírásokkal együtt található meg az adatbázisokban. A használati minta újdonságkutatás szempontjából azért kedvezőbb, mert alaki vizsgálat után, kutatás és érdemi vizsgálat nélkül kerül megadásra, és a közzététele nincs határidőhöz kötve, ezért általában 18 hónapnál rövidebb idő alatt kerül nyilvánosságra. A következőkben, amikor a szabadalmi adatbázisokról beszélünk, olyan adatbázisokat értünk alatta, ahol a nyilvánosságra hozott használati minták is megtalálhatók.

Az internetes adatbázisokban történő kutatás lényeges előnye, hogy nem helyhez kötött. Ez különösen szabadalomtár helyétől távoli helységeken dolgozó szakemberek részére kedvező. Nehezebb abból a szempontból, hogy az adatbázisok kezelésének fejlődése nem tart lépést a dokumentumok számának gyors emelkedésével. Elképzelhető, hogy sikerül olyan szoftvert készíteni, amely segítségével könnyebben kiszűrhetők lesznek a releváns ellentartások. Lenne azonban egy másik lehetőség is, a figyelembe vételre kerülő dokumentumok számának a csökkentése.

A mai nemzetközi szabályozás szerint csak a kutatást végzik el a közzététel előtt, a vizsgálatra sokszor évekkel a közzététel után kerül sor. A vizsgálat kiszűrheti a hibás megoldásokat, illetve kiszűri az oltalomra nem alkalmas bejelentéseket. Sok olyan bejelentés is van, amely ugyan oltalmat nyerhetne, de a bejelentő nem tudta a megoldást hasznosítani, ezért még az engedélyezés előtt lemondott az ideiglenes oltalomról. Ezek megoldások nem kerülnek be a gazdaság vérkeringésébe, és így a szakemberek előtt ismeretlenek maradnak. Ugyanakkor ezek, miután a közzététellel bárki számára hozzáférhetővé váltak, a későbbi kutatás során teljes értékű ellentartásként szerepelhetnek a szabadalmi eljárásokban.

Nagyon sok bosszúságot okoz a feltalálóknak és a bejelentőknek, továbbá az őket képviselő szabadalmi ügyvivőknek, amikor a bejelentésük ellen felhozott ellentartás tanulmányozása során hibás, tehát a gyakorlatba történő bevezetésre alkalmatlan „megoldásra” találnak, amely „ránézésre” bizonyos formai hasonlósággal rendelkezik. Sok esetben nem könnyű annak bizonyítása, hogy az ezekben kitűzött feladat megoldására miért alkalmatlan. Találkoztam olyan megoldással is,

amely ugyan megvalósítható volt, csak nem úgy működött, ahogyan a leírás ismertette, és ezért nem volt az általa kitűzött feladat megoldására alkalmas.

Klasszikus példa arra a Rubik kocka előzményeinek története. A köztudatban az van elterjedve, hogy a kockát Rubik Ernő találta fel. Ez tévedés. A kocka, mint megoldandó ötlet ismert volt. Ötlet azonban nem kaphat szabadalmat, csak a megvalósítására alkalmas szerkezet, eszköz, berendezés. Olyan kocka, amely forgatható lett volna, a korábbi kísérletek során nem született. A kocka szerkezetére már korábban többen is kaptak szabadalmat, de vagy hibásnak bizonyultak, vagy nem működtek megfelelően. Egy amerikai feltaláló, L.D. Nichols, 1970-ben jelentette be a kockával kapcsolatos találmányát, öt évvel Rubik Ernő előtt. Nichols mágnesekkel próbálta a kockát működtetni. Vagy nagyon erős volt a mágnes és akkor nem lehetett forgatni, vagy gyenge, és ha forgatás közben elcsúszás is történt, akkor szétesett. Rubik Ernő tehát nem a kockát találta fel, hanem elsőként dolgozott ki olyan szerkezetet, amely elforgatás közben nem esik szét, és a forgatása is könnyű.

Számos példát lehetne a gyakorlat alapján még felsorolni, de azok rendszerint műszaki jellegű hibák. Tény viszont, hogy a fiktív, szabadalomjogi technika állása és a technika valódi állása közti különbség sok esetben a szabadalmi jogban járatlan műszaki szakemberek elbizonytalanodásához vezet.

A bejelentőknek érdeke, hogy világos képük legyen arról, hogy hol tart a fejlődés azon a területen, ahol innovációt akarnak végrehajtani. A műszaki szakembereknek csak a ténylegesen használatba vett megoldásokról, azaz a valóságos technika állásáról vannak ismereteik, de ott sem teljes körűen, elsősorban a nyelvi nehézségek miatt. A szabadalmi leírások közti kutatást általában szabadalmi szakemberek végzik, azonban vizsgálendő anyag rendkívüli növekedése következtében a szabadalomkutatás egyre inkább önálló szakmává válik. Ma már a nagy hivatalok által feltárt dokumentumok ellentartásként való felhasználhatósága is csökken, a tartalmi azonosságok helyett egyre több esetben is csak formai azonosságok és hasonlóságok alapján hivatkoznak a kutatási jelentésben szabadalom gátló okra. Ezt ugyan a bejelentő rendszerint sikeresen vitatja, azonban egyáltalán nem kedvező a számára, hogy nem bízhat a hivatali kutatásban. Fennáll a veszélye, hogy

később egy konkurens sikeresen meg tudja támadni egy valóban releváns nyilvánosságra került dokumentummal.

Szabadalomtisztaság vizsgálat

A **szabadalomtisztaság vizsgálat** nehézségei sokkal veszedelmesebb problémát okozhatnak, mint az újdonságkutatás hiányosságai. Ez a probléma különösen az uniós közösségi szabadalom hatálybalépésével válik jelentőssé. **Ezzel a problémával ugyanis nemcsak a szabadalmat vagy használati mintát szerezni szándékozó, hanem minden innovációt végrehajtó találkozni fog.**

A szabadalomtisztaság vizsgálat eddig nem volt kiemelt jelentőségű, mert az évente megadott hazai szabadalmak száma az utóbbi időben pár százra fogyott le és azoknak az európai szabadalmaknak a száma is csak néhány ezer volt, amelyet Magyarországra kiterjesztettek. A 2015-ben hatályba lépő európai uniós szabadalom azonban megadás esetén mind a 25 szerződést aláíró tagállamban (Olaszország és Spanyolország nem írta alá) érvénybe lép. Ma még nem lehet megmondani, hogy ez évente hány szabadalmat jelent, de az biztos, hogy a hazánkban érvényes szabadalmak száma pár év alatt nagyságrendekkel nőhet. Mire lehet ezt a becslést alapozni?

Lényegesen kisebb költséggel lehet a 25 tagállamra érvényes szabadalmat szerezni és fenntartani, mint a korábbi európai szabadalom esetén, ahol csak a végül kiválasztott országokban külön-külön évi díjak lerovásával lehetett a szabadalmat fenntartani. Annak, aki legalább három-négy uniós tagállamban tartott fenn megadott európai szabadalmat, annak kedvezőbb lesz uniós szabadalmat kérni. Így sok olyan szabadalom válik érvényessé hazánkban is, amelyet egyébként nálunk nem jelentettek volna be. Ez azonban nemcsak az uniós tagállamokból származó bejelentésekre vonatkozik, hanem a kívülről jövő bejelentésekre is. Az EU hatalmas piac, és a viszonylag olcsó szabadalom lehetősége sok olyan fejlődő országbeli bejelentőt fog vonzani, aki eddig a magas költségek miatt nem tett európai bejelentést. Gondolok itt elsősorban Oroszországra, Japánra, Kínára és Dél-Koreára, de rövidesen ilyenné válhat más fejlődő ország is. Ez azt jelenti, hogy várhatóan az évente megadott uniós szabadalmak száma lényegesen több lehet az utóbbi

években engedélyezett európai szabadalmak számánál, évi százezer fölé is emelkedhet. Néhány év alatt az érvényben lévő szabadalmak száma elérheti a félmilliót, és kérdéses, hogy a megszűnések száma mikor éri el az új engedélyezések számát, azaz mikor fog az érvényben lévő szabadalmak számának növekedése megszűnni, vagy legalább lelassulni.

A szabadalomtisztaság vizsgálat szempontjából releváns szabadalmak száma az újdonságkutatás során vizsgálandó technika állásához tartozó szabadalmi leírások számának csak egy töredéke. A húsz évesnél régebbi szabadalmak már eleve nem lehetnek érvényben. A húsz évesnél nem régebbi szabadalmak kutatása időigényes ugyan, de megoldható. Ezek egy jelentős része fenntartási díj befizetésének elmulasztása miatt húsz évnél hamarabb szűnik meg. Speciális erre a célra kialakított adatbázisokkal a vizsgálat meggyorsítható lenne. A legtöbb dokumentum a technika állásának ahhoz a részhez tartozik, amelynek a vizsgálata a legnehezebb. Egy innováció során, különösen akkor, ha egy bonyolultabb termékről van szó, számos olyan megoldás merülhet fel a tervezés és kivitelezés során, amely nem tekinthető magától értetődőnek. Ha egy ilyen megoldás szabadalmi bejelentésre kerül, akkor a bejelentés napjától számított 18 hónap után elvileg már biztonsággal lehet kutatást végezni, és ha nem találtak ütköző bejelentést, a szabadalomtisztaság megállapítható. Ez azonban nem megnyugtató, mert az innováció végrehajtója több mint másfél évig bizonytalanságban van afelől, hogy a megoldása nem ütközik-e más szabadalmába. Ha találtak olyant bejelentést, amely ütközik, vagy az ütközése vitatható az innováció során létrejött termékre, akkor további évekbe telhet, amíg kiderül, hogy az ütköző bejelentésből lesz-e szabadalom. Még rosszabb a helyzet az innováció során keletkezett nem szokványos megoldásokkal kapcsolatban, amelyeket nem jelentenek be, és szabadalomtisztaság vizsgálatot sem végeznek, mert ezek esetében csak a termék piacra kerülése után jelentkezik egy ütköző szabadalom jogosultja, vagy egy korábbi, esetleg csak nem sokkal termék nyilvánosságra kerülése előtt bejelentett találmány bejelentője.

Ezekben a határidőkön csak a szabadalmi eljárásjog változtatásával, egyes átfutási idők határidőhöz kötésével lehetne változtatni. Ehhez azonban jelenleg nincs meg nemzetközi vonatkozásban a jogalkotói akarat. A veszély nagy, ezért nemcsak érdemes, hanem szükséges elgondolkozni, hogy hogyan lehetne a veszélyt csökkenteni.

Van-e lehetőség a technika állásának pontosabb feltárására az újdonságkutatás körülményeinek javításával?

Visszatérve az újdonságkutatási problémákra, meg kell állapítani, hogy a szabadalmi rendszer jelenlegi állapotát figyelembe véve, nagyon nehéz valamilyen kis korrekcióval is javítani a helyzetet. Ha így haladunk tovább, megjósolható az ellentmondások növekedése és a folyamatos minőségi romlás, amely előbb-utóbb megkérdőjelezi a szabadalmi rendszernek a fejlődés segítésére gyakorolt kedvező hatását is. A múlt század közepén az USA szenátusa vizsgálta, hogy a szabadalmi rendszer segíti vagy gátolja a fejlődést. Akkor úgy látták, hogy nem lehet biztonsággal megállapítani, hogy eltörlés a fejlődést segítené-e, ezért a kérdés lekerült a napirendről. A mai szabadalmi rendszer a neoliberais gazdaság egyik versenyzeszköze, a gazdasági gyarmatosítás egyik hatásos fegyvere, annak bármilyen megváltoztatására a neoliberais gazdaságpolitika irányítóinak egyetértése nélkül most nincs lehetőség.

Az, hogy szükség lenne bizonyos változtatásokra, a mai szabadalmi rendszer számos intézményének elavultságával magyarázható. Ilyen például a szabadalmazható találmány törvényi meghatározása, amelyben a második feltétel, a feltalálói tevékenység vagy feltalálói lépés tekintetében igen eltérő álláspontok szerint történik az elbírálás, amely következtében rendkívül eltérő döntések születtek és születnek.

A közelmúltban, a szabadalmi szakirodalomban vita folyt arról, hogy a találmány szabadalmazhatóságának feltételei között a világviszonylatban való újdonságon és a gyakorlatban való megvalósíthatóságon kívül hogyan lehet a legfontosabb kritériumot előírni, azt hogy a megoldás megfelelő színvonalú, azaz találmány legyen. A találmánynak ugyanis nincs definíciója, és általános felfogás szerint nem is szabad definiálni. A szabadalmazható találmány fogalma azonban, mivel ahhoz kizárólagos jogok fűződnek, pontos definíciót kíván. A vita arról folyt, hogy a korábbi „haladást”, „műszaki haladást”, „Erfindungshöhe”-t, vagy a ma alkalmazott „szakember köteles tudását”, meghaladó megoldást, illetve a „feltalálói lépést” kell-e megkövetelni második feltételként. Jelenleg a „szakember köteles tudását” meghaladó megoldást ismerik el feltalálói

tevékenységnek. Ennek során azt vizsgálják, hogy a szabadalomjogi szakember a technika állásából kiindulva feltalálói tevékenység nélkül, azaz rutin munkával eljuthat-e a találmány segítségével megvalósított termékhez vagy eljáráshoz.

Jelen írás szerzőjének a véleménye szerint nem az a fontos, hogy milyen elnevezést adunk a törvénybe foglalt feltételnek, hanem az, hogy a kiinduló alap megfelelően legyen meghatározva, és az ahhoz képesti újdonság mértékét a szubjektív tényezők hatásának minél nagyobb csökkentésével, biztonsággal lehessen megállapítani. Érdekes módon a vita csak a második feltétel körül folyt, és azon belül sem a szubjektív tényezők kiküszöbölésének lehetőségéről. Most csak az első feltétel, az újdonság elemzésével kívánunk foglalkozni, azon belül is a technika állásának kérdésével, azzal, hogy hogyan lehet a legpontosabban meghatározni a „technika állását”.

Jelenleg a fiktív, szabadalomjogi szakember köteles tudása a technika állásának hiánytalan ismerete, a szakmában közismert eszközök és megoldások ismeretén kívül a bejelentés elsőbbségi napja előtt bármikor, bármilyen információ hordozón nyilvánosságra került adat. A gyakorlatban, mint említettem, az esetek nagy részében csak a közzétett szabadalmi leírások között végzik a kutatást, és természetesen csak az adott, valamint a rokon szakmák közzétett szabadalmi leírásai között.

Az egyes szakmákon belül a legtájékozottabb szakemberek is egyre kevésbé tudják a legfrissebb gyakorlatba vett újdonságok figyelembe véve napra készen meghatározni a technika tényleges állását. Tegyük fel, hogy az internet világában elérkezünk odáig, hogy egy bizonyos szakmában a piacon megjelenő újdonság már a megjelenést követő napon megismerhető válik egy központi adatbázis segítségével, és ez az adatbázis visszamenőleg tartalmazná a korábbi újdonságokat is. Ez azt jelentené, hogy a valóságos technika állása naprakészen rendelkezésre áll. Azt sem szabad elfelejteni, hogy nem minden újdonság szabadalom-, illetve használati mintaoltalom képes, ezért nem minden újdonság kerül bejelentésre, tehát a közzétett szabadalmi és mintaoltalmi bejelentések között nem található meg. Nyilvánvaló, hogy a valóságos technika állása és a fiktív, szabadalomjogi technika állása között hatalmas különbség van. A kérdés, hogy ezt a különbséget kell-e, lehet-e és hogyan lehet csökkenteni.

Tudomásom szerint eddig nem merült fel az a kérdés, hogy a szabadalomjogi szakember, aki tehát tökéletes és a legszélesebb körű szakmai ismeretekkel rendelkezik, hogyan viszonyul a hibás és megvalósításra alkalmatlan, nyilvánosságra került dokumentumokhoz. Álláspontom szerint, ha nem ismeri fel a hibás megoldásokat, akkor nem tekinthető szakembernek, ezért alkalmatlan arra, hogy a szabadalmazhatóság feltételeinek vizsgálatához megalkotott szabadalomjogi szakember feladatát ellássa. Ha ezt elfogadjuk, akkor, ha a bejelentő, illetve vitás ügyekben a szabadalmas, vagy hasznosító ki tudja mutatni, hogy a felhozott ellentartásban a vizsgált találmányra relevánsnak tekintett megoldás hibás, azt az eljárásban ellene nem lehetne felhasználni. Ezzel is csökkenne a valóságos technika állása és a fiktív, szabadalomjogi technika állása közti különbség.

Jelentősen csökkenne a vizsgálandó mennyiség például azzal, ha kizárólag a vizsgálat megkezdésének napja előtt megadott szabadalmak és használati minták leírásaira korlátozhatnánk a kutatást, mert ezzel legalább is a hibás megoldás miatt közzététel után visszavont, illetve elutasított szabadalmi leírások kiesnek a kutatás köréből. Ezek száma többszöröse a megadott szabadalmaknak. Itt az jelent problémát, hogy az oltalomról való döntés időpontja sokszor több mint hat év az elsőbbség napjától számítva, de legalább kiszűrhetők lennének hat évvel a vizsgálat megkezdésének napja előtti elsőbbségű bejelentések, amelyek végül nem kaptak szabadalmat. Ez is tekintélyes számú dokumentum kiszűrését tenné lehetővé, de különösen a gyorsan fejlődő iparágakban ez nem jelentene megfelelő megoldást. A vizsgálat nélkül megadott használati minták között ilyen szűrést nem lehetne elvégezni, azonban ezek száma lényegesen kisebb, mint a kiszűrendő szabadalmi dokumentumoké.

A kutatási anyag ilyen csökkentésére a jelenlegi szabályozás mellett nincs lehetőség, de ehhez való közelítésre álláspontom szerint előbb-utóbb szükség lesz. Elősegítené a kutatást az is, ha a szabadalmi törvények és nemzetközi egyezmények rögzítenék az eljárásokban a határidőket.

A szerző több évtizedes tapasztalata alapján fogalmazta meg az aggályait és a szerinte várható veszélyeket. Arra természetesen nincs és nem is lehet tapasztalat, hogy ez veszély milyen károkat okozhat, és milyen mértékben befolyásolja a tervezett és egyébként várható gazdasági

növekedést. A szerző célja a veszély felvázolásával, hogy figyelmet keltsen. Ha ez sikerül, akkor van remény arra, hogy megfelelő intézkedésekkel a nagyobb károk elkerülhetők, vagy legalább is csökkenthetők legyenek.